FORSLAG TIL AFGØRELSE FRA GENERALADVOKAT F.G. JACOBS fremsat den 19. september 2002 [1]

1. I denne sag har Kongeriget Belgien nedlagt påstand om annullation af Kommissionens beslutning af 4. oktober 2000 om statsstøtte til Verlipack [2] (herefter »den omtvistede beslutning« eller »beslutningen«).

2. Med denne beslutning har Kommissionen i hovedtræk:

1) ophævet sin beslutning af 16. september 1998 (herefter »beslutningen fra 1998«) [3] om ikke at gøre indsigelse mod Kongeriget Belgiens kapitalindskud på 350 mio. BEF i Verlipack, da denne beslutning var baseret på fejlagtige oplysninger

2) betegnet Kongeriget Belgiens statsstøtte på i alt ca. 607 mio. BEF til Verlipack som uforenelig med fællesmarkedet, og

3) pålagt Kongeriget Belgien at tilbagesøge støtten fra modtageren.

3. I beslutningen fra 1998 fastslog Kommissionen, at kapitalindskuddet på 350 mio. BEF var foreneligt med det markedsøkonomiske investorprincip, hovedsagelig fordi det var foretaget samtidig med det kapitalindskud på 515 mio. BEF, som var foretaget af en privat investor. Imidlertid opdagede den senere, at de belgiske myndigheder, før den pågældende private investor havde foretaget kapitalindskuddet, havde ydet denne to lån på i alt 500 mio. BEF, som skulle anvendes til investeringen i Verlipack.

1 — Originalsprog: engelsk.
2 — EFT 2001 L 320, s. 28.
3 — EFT 1999 C 29, s. 13.

Baggrund

Omstruktureringen af Verlipack i april 1997

4. I henhold til den omtvistede beslutning var Verlipack-koncernen (herefter »Verlipack«) på tidspunktet for de faktiske omstændigheder i 1997 Belgiens største producent af emballageglas med en markedsandel på 20% i Belgien og 2% i EU. Koncernen havde 735 ansatte på fabrikkerne i Ghlin, Jumet (begge beliggende i Vallonien) og Mol (i Flandern).

5. De belgiske myndigheder iværksatte første gang foranstaltninger til fordel for Verlipack i 1985. Aktieselskaberne Verlipack Ghlin, Verlipack Jumet og Verlipack Mol blev oprettet med den belgiske stat som indehavere af en kapitalandel på 49%, godkendt af Kommissionen. I 1989 erhvervede regionen Vallonien den belgiske stats aktier i Verlipack Ghlin og Verlipack Jumet, mens de tilsvarende aktier i Verlipack Mol blev solgt til regionen Flandern. Efter en række kapitalforhøjelser foretaget af den private indehaver af aktiemajoriteten, Beaulieu-koncernen (herefter »Beaulieu«), blev den offentlige deltagelse gradvist reduceret.

6. I 1995 og 1996 led Verlipack væsentlige tab på grund af dårlig ledelse og især på grund af produktionens lave kvalitet. Beaulieu var ikke i stand til alene at finansiere de betydelige investeringer, som var nødvendige.

7. Situationen så ud til at ændre sig i september 1996, da den tyske industrikoncern Heye-Glas (herefter »Heye«), en af Europas største producenter af emballageglas og en af de førende i verden inden for emballageglasteknologi, trådte til og indgik en aftale med Verlipack om teknisk samarbejde.

8. I december 1996 solgte regionen Vallonien sine minoritetsandele i de to anlæg i Vallonien, vurderet til 114 mio. BEF, til Beaulieu.Verlipacks vallonske fabrikker blev således midlertidigt selskaber uden offentlig deltagelse.

9. Den 24. januar 1997 oprettede Beaulieu holdingselskabet Verlipack I, og den 11. april 1997 erhvervede Heye en kapitalandel i dette holdingselskab, således at Beaulieu og Heye havde en kapitalandel på hver 515,25 mio. BEF (samlet kapital på 1 030,5 mio. BEF). Heye havde dog en aktie mere end Beaulieu og således også den kontrollerende stemme.

10. Ligeledes den 11. april 1997 blev holdingselskabet Verlipack II oprettet. Aktionærerne i Verlipack II var Verlipack I med en andel til en værdi af 1 030,5 mio. BEF og regionen Vallonien. Sidstnævntes kapitalindskud var på 200 mio. BEF, og desuden ydede regionen Verlipack II et konvertibelt lån (»prêt participatif«) på 150 mio. BEF. Efter omlægningen af lånekapitalen steg regionen Valloniens kapitalandel i Verlipack II til 350 mio. BEF eller 25,35% af den samlede kapital på 1 380 500 mio. BEF. Jeg vil i dette forslag til afgørelse samlet henvise til kapitalindskuddet på 200 mio. BEF og lånet på 150 mio. BEF som kapitalindskuddet på 350 mio. BEF foretaget af regionen Vallonien.

Beslutningen fra 1998

11. Efter at have modtaget klager over støtte ydet af regionen Vallonien til Verlipack opførte Kommissionen den 18. november 1997 sagen på listen over ikke-anmeldt støtte.

12. På grundlag af oplysninger, som Kongeriget Belgien formelt fremsendte ved skrivelse af 10. april 1997, 4. september 1997, 10. april 1998, 18. juni 1998 og 19. juli 1998, og efter at have undersøgt foranstaltningerne i lyset af artikel 87 EF besluttede Kommissionen den 16. september 1998[4] ikke at gøre indsigelse mod kapitalindskuddet på 200 mio. BEF og lånet på 150 mio. BEF, som senere blev konverteret til egenkapital. Kommissionen fastslog, at disse foranstaltninger var forenelige med retningslinjerne for det offentliges erhvervelse af kapitalinteresser i virksomheder[5] og forenelige med det markedsøkonomiske investorprincip, hovedsagelig fordi en privat investor samtidig erhvervede aktiemajoriteten i Verlipack, hvilket viste, at der var mulighed for på sigt at gøre koncernen rentabel og levedygtig.

Lånene ydet af SRIW til Heye før omstruktureringen

13. Kommissionen blev derefter informeret om en ny klage og en avisartikel om, at Heyes kapitalindskud i Verlipack I i april 1997 i virkeligheden stammede fra midler, som kom fra regionen Vallonien i form af to lån fra Société régionale d'investissement de Wallonie (herefter »SRIW«).

14. Ved skrivelse af 14. december 1998 udbad Kommissionen sig oplysninger fra de

4 — Se fodnote 3.

5 — *EF-Bulletin* nr. 9-1984, s. 93.

belgiske myndigheder om påstanden om ydelse af to lån til Heye og informerede myndighederne om, at den kunne blive nødsaget til at ophæve sin beslutning af 16. december, da denne muligvis var baseret på fejlagtige oplysninger.

15. På trods af Heyes engagement vedblev Verlipack at lide voldsomme tab. Den 7. januar 1999 blev det bekendtgjort, at fabrikken i Mol lukkede, og fabrikkerne i Jumet og Ghlin anmodede om akkord (»concordat«). Den 11. januar 1999 blev Verlipack Mol erklæret konkurs. Den 18. januar 1999 blev yderligere seks selskaber i Verlipack-koncernen, nemlig Verlipack Jumet, Verlipack Ghlin, Verlipack Belgium, Verlipack Engineering, Verlimo og Imcourlease, erklæret konkurs.

16. Efter at Kommissionen ved skrivelse af 13. januar og 12. februar 1999 havde udbedt sig flere oplysninger om de to lån, fremsendte de belgiske myndigheder de ønskede oplysninger ved skrivelse af 19. februar 1999. Disse oplysninger viser, at SRIW faktisk havde ydet Heye to lån på hver 250 mio. BEF på grundlag af beslutninger truffet af SRIW's bestyrelse den 8. januar og 12. marts 1997.

17. Det første lån var et obligationslån på 250 mio. BEF udstedt den 27. marts (dvs. to uger før Heyes investering i Verlipack I) med en løbetid på fem år og til en fast rente på 5,10% plus 1% i præmierisiko. Låneaftalen indeholdt en klausul om betinget eftergivelse af gæld. Hvis Verlipack II og de tre driftsselskaber SA Verlipack Jumet, SA Verlipack Ghlin og SA Verlipack Mol blev erklæret konkurs, ville i henhold til denne klausul det beløb, som Heye skyldte, fra datoen for konkurserklæringen at regne ikke længere skulle tilbagebetales til SRIW.

18. Det andet lån blev udstedt en dag senere, den 28. marts 1997, med en løbetid på ti år til den seks måneders BIBOR-rente, som var gældende på den første arbejdsdag i hvert nyt halvår i gældens løbetid, plus 1,5%. Låneaftalen indeholdt tre års afdragsfrihed fra den dato, lånet blev indgået, således at tilbagebetalingen først skulle påbegyndes den 28. marts 2000.

19. De to låneaftaler indeholdt de samme bestemmelser om lånets anvendelse og om øjeblikkelig inddrivelse.

20. I henhold til bestemmelsen om lånets anvendelse skulle hele lånebeløbet for begge lån (500 mio. BEF) anvendes til at finansiere de kapitalindskud, som Heye foretog i Verlipack I. Anvendelsen af bestemmelsen om lånets anvendelse skulle »føre til en kapitalforøgelse for SA Verlipack Ghlin på mindst 400 mio. BEF kontant og [...] for SA

Verlipack Jumet på mindst 300 mio. BEF kontant samt investeringer i koncernens tre driftsselskaber i overensstemmelse med investeringsplanen [...]«.

21. I henhold til bestemmelsen om øjeblikkelig inddrivelse kunne SRIW kræve omgående tilbagebetaling af lånene, bl.a. i følgende tilfælde: »indgivelse af stærkt fejlagtige oplysninger, misligholdelse — også delvis — af en retlig eller aftalemæssig forpligtelse i forbindelse med lånet, manglende gennemførelse af bestemmelsen om anvendelse af lånet senest den 31. juli 1997 (finansieringstransaktioner), hvis 80% af de planlagte investeringer den 31. december 2000 endnu ikke er gennemført [...], samt i tilfælde af frivillig opløsning af selskaberne SA Verlipack Jumet, SA Verlipack Ghlin og SA Verlipack Mol [...]«.

22. Efter at flere af selskaberne i Verlipack-koncernen var gået konkurs i begyndelsen af januar 1998, opsagde SRIW ifølge den belgiske regering de to låneaftaler ved skrivelse af 20. januar på grundlag af bestemmelsen om øjeblikkelig inddrivelse. SRIW mente tilsyneladende, at de oplysninger, som Heye havde indgivet, var fejlagtige, og at Heye ikke havde opfyldt sine forpligtelser i henhold til låneaftalerne. SRIW anlagde derfor sag ved retten i Liège (Belgien) og Bückeburg (Tyskland) med henblik på tilbagebetaling.

Den omtvistede beslutning og påstanden om annullation

23. Kommissionen besluttede den 19. maj 1999 at indlede proceduren vedrørende ophævelse af beslutningen fra 1998 i henhold til artikel 9 i Rådets forordning (EF) nr. 659/1999 af 22. marts 1999 om fastlæggelse af regler for anvendelsen af EF-traktatens artikel 93 [6] og underrettede ved skrivelse af 1. juni 1999 Kongeriget Belgien om sin beslutning om at indlede proceduren efter artikel 88, stk. 2, EF [7].

24. Efter at have modtaget bemærkninger fra Kongeriget Belgien om indledningen af proceduren, bemærkninger fra to klagere og Heye vedrørende støtten og kommentarer fra Kongeriget Belgien vedrørende sidstnævnte bemærkninger vedtog Kommissionen den omtvistede beslutning den 4. oktober 2000 [8].

25. I denne beslutning fastslog Kommissionen, at

— regionen Valloniens kapitalindskud i april 1997 til fordel for Verlipack samt

6 — EFT 1999 L 83, s. 1.
7 — EFT 1999 C 288, s. 24.
8 — Se fodnote 2.

SRIW's ydelse af to lån i marts 1997 til Heye med henblik på finansiering af selskabets kapitalindskud i Verlipack var offentlige midler (punkt 98)

— regionen Valloniens kapitalindskud sammen med de to lån til Heye skulle have været anmeldt til Kommissionen (punkt 99)

— Kongeriget Belgien undlod at informere Kommissionen om de to lån, og da Kommissionen ikke har haft adgang til disse afgørende oplysninger, har den ikke haft mulighed for korrekt at anvende statsstøttereglerne (punkt 100)

— Verlipack i betragtning af bestemmelserne om anvendelsen af lånene må betragtes som den egentlige modtager af lånene til Heye (punkt 111)

— Kongeriget Belgien i forbindelse med indskuddet af ny kapital i Verlipack og i forbindelse med ydelsen af de to lån til Heye ikke overholdt det markedsøkonomiske investorprincip (punkt 114)

— obligationslånet på 250 mio. BEF på baggrund af bestemmelsen om gældseftergivelse og Verlipacks dårlige driftsresultater udgjorde en støtte til Verlipack på 250 mio. BEF (punkt 114 og 115)

— det andet lån til Heye på 250 mio. BEF blev ydet under favorable vilkår, som ikke svarer til normale markedsvilkår (rente på 4,92% og 5,30%, tre års afdragsfrihed, ingen sikkerhed), og derfor på grundlag af en referencerentesats på 7,21% indeholdt et støtteelement på 2,85% brutto svarende til 7,125 mio. BEF (punkt 117 og 118)

— den støtte, der blev ydet til Verlipack, på i alt 607,125 mio. BEF (kapitalindskuddet på 350 mio. BEF plus obligationslånet på 250 mio. BEF plus støtteelementet i det andet lån på 7,125 mio. BEF) ikke var omfattet af undtagelsen efter artikel 87, stk. 2 eller 3, EF (punkt 119-134).

26. På grundlag af disse konklusioner vedtog Kommissionen følgende beslutning:

»*Artikel 1*

Kommissionens beslutning af 16. september 1998 om ikke at gøre indsigelse mod kapitalindskuddet i Verlipack ophæves efter artikel 9 i forordning (EF) nr. 659/1999 om fastlæggelse af regler for anvendelse af EF-traktatens artikel 93.

Artikel 2

Belgiens statsstøtte til fordel for Verlipack-koncernen på 8 676 273 EUR (350 mio. BEF) er uforenelig med fællesmarkedet.

Artikel 3

Belgiens statsstøtte til fordel for Verlipack-koncernen på 6 197 338 EUR (250 mio. BEF) er uforenelig med fællesmarkedet.

Artikel 4

Belgiens statsstøtte til fordel for Verlipack-koncernen på 6 197 338 EUR (250 mio. BEF) indeholder et støtteelement på 176 624 EUR (7,125 mio. BEF), der er uforeneligt med fællesmarkedet.

Artikel 5

1. Belgien træffer alle nødvendige foranstaltninger for at tilbagesøge den i artikel 2-4 omhandlede støtte, som allerede ulovligt er udbetalt til støttemodtageren [...]

27. Kongeriget Belgien har til støtte for påstanden af 18. oktober 2000 om annullation af den omtvistede beslutning fremført to anbringender:

1) Kommissionen har tilsidesat artikel 87 EF og 295 EF, da regionen Valloniens

kapitalindskud i Verlipack og de to lån, som SRIW har ydet Heye, ikke udgør statsstøtte i henhold til traktaten.

2) Kommissionen har tilsidesat sin begrundelsespligt ved at fremsætte fejlagtige erklæringer og undlade at begrunde nogle af sine konklusioner.

28. Jeg vil, inden jeg behandler disse anbringender, bemærke, at Kongeriget Belgien ikke har bestridt, at både kapitalindskuddet foretaget af regionen Vallonien og lånene ydet af SRIW var »statsstøtte eller støtte, som ydes ved hjælp af statsmidler«, i henhold til artikel 87, stk. 1, EF. Kongeriget Belgien har heller ikke bestridt hverken den konklusion, at artikel 87, stk. 2 og 3, EF ikke kan finde anvendelse (punkt 119-134 i den omtvistede beslutning), eller beslutningen om, at støtten skal tilbagesøges (artikel 5 i konklusionen).

Første anbringende, første led: De to lån og kapitalindskuddet skulle have været analyseret hver for sig og ikke som en samlet støttepakke

29. Selv om det ikke er det første argument i Kongeriget Belgiens anbringender, vil jeg alligevel behandle det først, da jeg mener, det er vigtigt for forståelsen af den omtvistede beslutning og Kongeriget Belgiens øvrige argumenter.

30. Kongeriget Belgien har gjort gældende, at Kommissionen har anvendt begrebet statsstøtte fejlagtigt i navnlig punkt 100, 112 og 141 i den omtvistede beslutning ved at betragte de to lån, som blev ydet af SRIW til Heye, og regionen Valloniens kapitalindskud i Verlipack som en samlet støttepakke til fordel for Verlipack. Ifølge Belgien blev lånene og kapitalindskuddet ydet af to forskellige enheder (SRIW og regionen Vallonien) til to forskellige modtagere (Heye og Verlipack). Derfor burde disse foranstaltninger have været behandlet hver for sig, da det blev undersøgt, om der var tale om statsstøtte.

31. Dette argument må afvises. Den omtvistede beslutning skal ses i lyset af Kommissionens retningslinjer for offentlige myndigheders erhvervelse af kapitalinteresser i virksomheder[9] og artikel 9 i forordning nr. 659/1999.

32. I retningslinjerne skelner Kommissionen bl.a. mellem følgende sager:

»3.2 Der er ikke tale om statsstøtte, når virksomheder tilføres ny kapital på betin-

9 — Se fodnote 5.

gelser, der ville være acceptable for en privat investor, som driver virksomhed på normale markedsøkonomiske vilkår. Dette gælder især:

[...]

(iii) ved udvidelse af de offentlige myndigheders kapitalinteresser i virksomheder, når [der samtidig med] kapitalindskuddet [...] indskydes kapital af en privat aktionær. Den private investors andel skal have reel økonomisk betydning. [...]

3.4 Det kan ikke udelukkes, at erhvervelse af kapitalinteresser i en række tilfælde ikke vil falde ind under de i afsnit 3.2 [...] omhandlede kategorier, og at det derfor ikke kan afgøres på forhånd, om der er tale om støtte. I visse tilfælde må der dog formodes at være tale om støtte, såsom:

(i) når de offentlige myndigheders finansielle medvirken består i erhvervelse af kapitalinteresser kombineret med andre foranstaltninger, der skal anmeldes [...]«

33. Artikel 9 i forordning nr. 659/1999 har overskriften »Ophævelse af en beslutning« og indeholder følgende bestemmelse:

»Kommissionen [kan] ophæve en beslutning [...] hvis den var baseret på urigtige oplysninger, som blev indsendt under proceduren, og som var af afgørende betydning for beslutningen. [...]«

34. I beslutningen fra 1998 fastslog Kommissionen på grundlag af de oplysninger, den havde fået forelagt, at regionen Valloniens kapitalindskud på 350 mio. BEF var i overensstemmelse med det markedsøkonomiske princip, da en privat investor (Heye) samtidig erhvervede aktiemajoriteten. I henhold til den samme beslutning viste den kendsgerning, at Heye engagerede sig samtidig med kapitalindskuddet, at der var mulighed for på sigt at gøre Verlipack rentabel og levedygtig.

35. Kommissionen støttede sig således på de to kriterier, der er opstillet i afsnit 3.2, (iii), i retningslinjerne for offentlige myndigheders erhvervelse af kapitalinteresser i virksomheder, nemlig a) at kapital, der indskydes af offentlige myndigheder, skal indskydes, »samtidig med« at der indskydes kapital fra en privat investor, og b) at de offentlige kapitaltilførsler skal have en »reel

økonomisk betydning«. Da Heye havde indskudt ny kapital på 515 mio. BEF samtidig med regionen Vallonien og derved erhvervede aktiemajoriteten i Verlipack, konkluderede Kommissionen, at de belgiske myndigheder havde handlet i overensstemmelse med det markedsøkonomiske investorprincip.

36. I den omtvistede beslutning konstaterer Kommissionen først, at Kongeriget Belgien ikke havde underrettet Kommissionen om de to lån og om bestemmelsen om gældseftergivelse. Kommissionen »beklager«, at Kongeriget Belgien ikke har anmeldt de to lån til Heye, for »da Kommissionen ikke har haft adgang til disse afgørende oplysninger, har den ikke haft mulighed for korrekt og effektivt at anvende statsstøttereglerne« (punkt 99 og 100 i beslutningen).

37. Den anden kendsgerning, som der gøres opmærksom på i beslutningen, er, at beslutningen fra 1998 var baseret på fejlagtige oplysninger, som var den afgørende faktor for Kommissionens oprindeligt positive holdning. Kommissionen havde formodet, at den private investor Heye havde løbet den samme eller endog større risiko end regionen Vallonien, da den indskød kapital på 515 mio. BEF i Verlipack. I virkeligheden havde Vallonien (SRIW) imidlertid inden Heyes kapitalindskud ydet sidstnævnte to lån på i alt 500 mio. BEF til finansiering af selskabets andel i Verlipack. Med den omtvistede beslutnings ord løb »Heye [...] således ingen risiko for halvdelen af kapitalindskuddet i Verlipack«, nemlig 250 mio. BEF (punkt 115 i den omtvistede beslutning).

38. For det tredje betød de nye oplysninger, som Kommissionen var kommet i besiddelse af, at betingelserne i afsnit 3.2, (iii), i retningslinjerne ikke længere var opfyldt, hvorfor beslutningen fra 1998 bør ophæves. Regionen Valloniens kapitalindskud blev ikke foretaget samtidig med en reelt sammenlignelig foranstaltning fra en almindelig privat investors side. Heyes kapitalindskud var i realiteten finansieret med to lån fra de vallonske myndigheder, og disse myndigheder påtog sig 50% af risikoen ved dette indskud.

39. For det fjerde var der på baggrund af disse nye oplysninger tale om en situation, som er omfattet af afsnit 3.4, (i), i retningslinjerne, nemlig at de vallonske myndigheders foranstaltning fandt sted i form af en erhvervelse af kapitalinteresser »kombineret med andre foranstaltninger« (de to lån), som skulle have været anmeldt i henhold til artikel 88, stk. 3, EF. Lånene og kapitalindskuddet blev foretaget af to institutioner (regionen Vallonien og SRIW), som havde nære relationer, de blev foretaget mere eller mindre samtidigt og des-

uden, hvad der er vigtigst, fremgik det af bestemmelserne om lånenes anvendelse, at de to låneaftaler tjente det samme formål, nemlig at muliggøre en omstrukturering af Verlipack, som var i finansielle vanskeligheder.

40. Efter min opfattelse anvendte Kommissionen således retningslinjerne for offentlige myndigheders erhvervelse af kapitalinteresser i virksomheder og artikel 9 i forordning nr. 659/1999 korrekt og betragtede i denne sammenhæng helt korrekt lånene til Heye og kapitalindskuddet i Verlipack som to bestanddele af en samlet pakke.

41. Kongeriget Belgiens argument om, at de to lån og kapitalindskuddet skulle have været behandlet hver for sig, må derfor afvises.

Første anbringende, andet led: De to lån, som SRIW ydede Heye, udgør ikke statsstøtte til Verlipack

42. Kongeriget Belgien har fremført fem argumenter, som jeg vil behandle hver for sig, til støtte for sin indsigelse mod Kommissionens konklusion, at de to lån, som SRIW ydede Heye, udgør statsstøtte til Verlipack.

Første argument: Formodningen i beslutningens punkt 99 om, at de to lån udgør statsstøtte, udgør en tilsidesættelse af artikel 87 EF og 295 EF

43. Kongeriget Belgien har bestridt en sætning i beslutningens punkt 99, hvor Kommissionen konstaterer følgende: »Det må formodes, at SRIW's ydelse af de to lån til Heye med henblik på finansiering af selskabets kapitalindskud i Verlipack udgør støtte [...]«

44. Det er Kongeriget Belgiens opfattelse, at en sådan formodning ikke er en følge af retningslinjerne om det offentliges erhvervelse af kapitalinteresser i virksomheder, at den foregriber resultatet af Kommissionens analyse og ikke stemmer overens med den objektive karakter af begrebet støtte i artikel 87 EF [10] og princippet om neutralitet i artikel 295 EF.

45. Jeg er tilbøjelig til at give Kongeriget Belgien ret i, at der er anvendt en uheldig formulering i denne sætning, som tilsyneladende antyder, at Kommissionen har dannet sig en mening uden at have belæg for den. Men hvis man læser videre i beslutningen, fremgår det klart, at det forholder sig anderledes. Beslutningen fortsætter tværtimod med en detaljeret gennemgang af lånevilkårene og konkluderer

10 — Kongeriget Belgien har henvist til dom af 27.1.1998, sag T-67/94, Ladbroke mod Kommissionen, Sml. II, s. 1, præmis 52.

efter en indgående analyse (punkt 101-118), at disse vilkår ikke er i overensstemmelse med det markedsøkonomiske investorprincip. Der er intet i denne analyse, der tyder på, at Kommissionen har gjort sig nogen formodninger. Jeg er derfor enig med Kommissionen i, at den pågældende sætning udelukkende skal ses som en indledende redegørelse, som ikke har nogen indvirkning på Kommissionens analyse og konklusioner. Det ville derfor være forkert at annullere beslutningen på grundlag af ordlyden af denne i sidste ende irrelevante sætning.

46. Argumentet om, at formodningen i beslutningens punkt 99 udgør en tilsidesættelse af artikel 87 EF og 295 EF, må derfor afvises.

Anden påstand: SRIW handlede som en privat investor, da lånene til Heye blev ydet

47. Kongeriget Belgien har gjort gældende, at SRIW handlede som en ægte privat investor, da selskabet ydede de to lån til Heye. Det er Kongeriget Belgiens opfattelse, at der på det tidspunkt var flere faktorer, som bekræftede både Heyes troværdighed og muligheden for at gennemføre den planlagte omstrukturering af Verlipack. For så vidt angår forholdet til Heye var det Heye, der havde anmodet om lånene. SRIW havde i en skrivelse til Heye understreget, at dets rolle var at bevilge finansiering til industri- eller forretningsvirksomhed og ikke at bevilge støtte, og SRIW havde adgang til detaljerede oplysninger om Heyes kompetence, økonomi, solvens og gode omdømme. Hvad den planlagte omstrukturering af Verlipack angår foretog SRIW en grundig undersøgelse af forretningsplanen for Verlipack og de andre dokumenter, som Heye havde fremsendt, der var tale om sideløbende finansiering fra to private investorers side, nemlig Beaulieu og Heye, og fra to banker i form af lån, og der var aftalen om teknisk samarbejde med Heye, som var verdensførende inden for emballageglasteknologi.

48. Der er for det første det problem ved denne argumentation, at Kongeriget Belgien ikke har bestridt noget konkret afsnit i den omtvistede beslutning og heller ikke har påpeget nogen konkret tilsidesættelse af en fællesskabsretlig bestemmelse.

49. Et andet mere grundlæggende problem er, at Kongeriget Belgien ser på de to lån isoleret, hvor lånene bør analyseres sammen med kapitalindskuddet (se ovenfor).

50. For det tredje bør det erindres, at obligationslånet indeholdt en klausul om eftergivelse. Desuden indeholdt begge lån bestemmelser om lånenes anvendelse til fordel for Verlipack, og rente- og tilbagebetalingsvilkår, som var fordelagtige for Heye. Derfor er det ikke så meget lån-

tageren Heyes solvens, der er spørgsmålet, men snarere, om en privat investor med de vallonske myndigheders kendskab til Verlipacks økonomiske situation ville have ydet Heye lån med disse vilkår.

51. For det fjerde modsiges Kongeriget Belgiens argumentation vedrørende de gunstige fremtidsudsigter for den planlagte omstrukturering af Verlipack især af et internt og fortroligt notat udarbejdet den 9. december 1996 og forelagt SRIW's bestyrelse den 7. januar 1997. I dette notat informeres bestyrelsen om følgende:

— Heye løber med overtagelsen af Verlipack en stor risiko for sit image inden for branchen og en stor økonomisk risiko.

— Beaulieu var på trods af investeringer på 2 mia. BEF ikke i stand til at opnå bedre produktkvalitet, normal produktivitet eller finansielle resultater, som kunne give håb for Verlipacks fremtid. Beaulieu var derfor ikke i stand til at fortsætte sine bestræbelser.

— I betragtning af vanskelighederne med at opnå den ønskede produktkvalitet frygtes det, at den af Heye opstillede forretningsplan er for optimistisk.

— Verlipack er ikke i stand til at betale afdrag på banklån på i alt 369 mio. BEF, som forfalder i slutningen af 1996. Bankerne er imidlertid villige til at afstå fra et sagsanlæg med henblik på tilbagebetaling, hvis de andre parter i omstruktureringen træffer beslutning inden den 31. december 1996. Sagen bør derfor behandles som en hastesag.

— I betragtning af Verlipacks aktuelle situation og dennes udvikling siden 1985 (Verlipack akkumulerede tab i alle regnskabsår mellem 1985 og 1996) er Heyes overtagelse af Verlipack den »eneste og sidste chance for at afværge en praktisk taget umiddelbart forestående konkurs«.

52. Kommissionen gjorde derfor med rette opmærksom på, at Verlipacks økonomiske stilling, inden Heye trådte til, ikke kan have tydet på »levedygtighed«, og tvivlede med rette på, »at Heye [...] ville have engageret sig finansielt i dette selskab uden offentlig deltagelse, der dækkede næsten hele kapitalindskuddet« (beslutningens punkt 107).

53. Endelig fastslog SRIW i forbindelse med forhandlingerne om lånene i en skrivelse til Heye af 21. november 1996, at en opdeling på 50% til hver syntes at være et

udmærket kompromis, og at Heye skulle »dække 50% af den risiko, som Heye anser for at være af ubetydelig størrelse«, da Heye selv tidligere havde tilkendegivet, at »Verlipack ikke længere ville være et højrisikoforetagende, hvis Heye gik ind i virksomheden«. Det fremgår heraf, at Heye havde anmodet SRIW om at dække risikoen ved selskabets investeringer i Verlipack, da det betragtede virksomheden som et risikoforetagende; men SRIW ville kun dække 50% af denne risiko, da Heyes engagement ville reducere de risici, der var forbundet med Verlipack.

54. I betragtning af Heyes økonomiske situation og solvens er det således særdeles sandsynligt, at årsagen til, at »koncernen henvendte sig til et offentligt finansieringsinstitut for at finansiere deltagelsen i Verlipack, [...] udelukkende var [...] at fjerne så mange risikofaktorer som muligt takket være de betingelser i låneaftalerne, som SRIW gik ind på« (beslutningens punkt 106).

55. Jeg mener, man kan konkludere, at de vallonske myndigheder var klar over den betydelige risiko for, at omstruktureringen af Verlipack mislykkedes, men alligevel gik med til at dække 50% af denne risiko ved hjælp af klausulen om eftergivelse af gæld og til at yde Heye to betydelige lån med meget gunstige rente- og tilbagebetalingsvilkår. Det synes således klart, at de ikke ydede lånene til Heye på betingelser, som ville være acceptable for en privat investor, som driver virksomhed på normale markedsøkonomiske vilkår.

56. Argumentet om, at SRIW handlede som en privat investor, da det bevilgede lånene til Heye, må derfor afvises.

Tredje argument: Kommissionens konklusion, at Verlipack var den egentlige modtager af den støtte, der var indeholdt i lånene, er fejlagtig

57. Kongeriget Belgien har gjort gældende, at Kommissionen har begået en retlig fejl og adskillige fejlbedømmelser ved at betragte Verlipack som den egentlige modtager af den støtte, som var indeholdt i de to lån ydet af SRIW til Heye.

58. Kongeriget Belgien har for det første anført, at da de to lån ikke udgør statsstøtte til Heye (denne formodning er en følge af Kongeriget Belgiens næste to argumenter, som jeg vil behandle nedenfor), kan de ikke udgøre indirekte statsstøtte til Verlipack. Ifølge Kongeriget Belgien er det en nødvendig betingelse for, at man kan tale om statsstøtte, som ydes indirekte via tredjeparter, at der er ydet statsstøtte direkte til de samme tredjeparter.

59. Dette argument må afvises. Kongeriget Belgien accepterer, at statsstøtte i henhold til traktaten [11] og Domstolens retspraksis [12] kan ydes indirekte via tredjeparter. I modsætning til, hvad Kongeriget Belgien har gjort gældende, følger det imidlertid af dommen i sagen Tyskland mod Kommissionen [13], at indirekte statsstøtte ikke nødvendigvis forudsætter, at der er ydet direkte statsstøtte til den direkte modtager af den pågældende støtte. I den pågældende sag havde Tyskland bevilget en skattebegunstigelse til investorer, som erhvervede kapitalinteresser i østtyske virksomheder. Domstolen fastslog, at skattebegunstigelsen ikke udgjorde direkte støtte til investorerne, da der var tale om en generel foranstaltning, der fandt anvendelse på alle erhvervsdrivende, men at den udgjorde indirekte støtte, da den gav specifikke virksomheder med hjemsted i de nye tyske delstater en økonomisk fordel. Heraf følger, at spørgsmålet, om Verlipack modtog statsstøtte, er et særskilt spørgsmål, som i princippet er uafhængigt af spørgsmålet, om Heye modtog statsstøtte.

60. Kongeriget Belgien har for det andet gjort gældende, at Kommissionen undlod at anerkende de helt forskellige kendetegn ved og formål med på den ene side SRIW's lån til Heye og på den anden side Heyes efterfølgende kapitalindskud i Verlipack. Hvad lånene angår havde Heye en retmæssig interesse i at låne de nødvendige midler til investeringen i Verlipack af SRIW, og SRIW havde en retmæssig interesse i at søge en økonomisk gevinst af lån til en virksomhed, som investerede i Vallonien. Hvad angår Heyes kapitalindskud i Verlipack anerkendte Kommissionen ikke, at Heye løb reelle risici med sine egne midler. Til gengæld for kapitalindskuddet fik selskabet aktier, og hvis Verlipack var blevet rentabelt, kunne Heye have fået et udbytte. Endvidere ville indvirkningen på konkurrencen have været den samme, hvis Heye havde finansieret kapitalindskuddet i Verlipack med egne midler.

61. Disse argumenter må også afvises.

62. For det første fremgår det af bestemmelserne i låneaftalerne om lånenes anvendelse, bestemmelsen om eftergivelse af gæld i aftalen om obligationslånet og ovennævnte interne notat [14], at SRIW's væsentligste formål ikke var at opnå en fortjeneste, men at motivere Heye til at engagere sig i omstruktureringen af Verlipack. De to lån blev med den omtvistede beslutnings ord ydet til Heye »med henblik på finansiering af kapitalinteressen i Verlipack« (punkt 108 i den omtvistede beslutning). Kommis-

11 — Artikel 87, stk. 1, EF omhandler støtte »under enhver tænkelig form«, og artikel 87, stk. 2, litra a), EF viser indirekte, at artikel 87, stk. 1, EF omhandler støtte, der ydes til enkeltforbrugere, men som i virkeligheden har til hensigt at fremme forbruget af visse produkter.

12 — Jf. navnlig dom af 19.9.2000, sag C-156/98, Tyskland mod Kommissionen, Sml. I, s. 6857.

13 — Se fodnote 12.

14 — Jf. punkt 51.

sionen havde derfor ret, når den fastholdt, at der var en forbindelse mellem de to lån og Heyes kapitalindskud.

63. Selv om Heye fik aktier, som kunne have givet et udbytte, er det desuden en følge af bestemmelsen om eftergivelse af gæld, at Heye ikke skulle svare for hele risikoen forbundet med Verlipacks konkurs. Kommissionen konstaterede således helt korrekt, at »Heye i nogen grad mindskede sit engagement i Verlipack [...] i tiden før indtrædelsen i selskabet« (punkt 106 i beslutningen), og at »Heye ikke [havde] indskudt risikovillig kapital men midler, der stammede fra det offentlige« (punkt 101).

64. Endelig er det ikke spørgsmålet, om de skadelige indvirkninger på konkurrencen havde været de samme, hvis Heye havde finansieret sit kapitalindskud i Verlipack med egne midler. Det centrale spørgsmål er, om Heye overhovedet havde indskud kapital, hvis ikke SRIW havde ydet de pågældende lån. Hvad dette angår bekræfter ovennævnte interne notat Kommissionens tvivl med hensyn til, om »Heye, hvis relationer med Verlipack hidtil havde været begrænset til teknisk bistand, ville have engageret sig finansielt i dette selskab uden offentlig deltagelse, der dækkede næsten hele kapitalindskuddet« (punkt 107 i beslutningen).

65. Kongeriget Belgien har for det tredje gjort gældende, at hvis lånet indeholdt nogen statsstøtte i det hele taget, må Heye og ikke Verlipack betragtes som modtageren af denne støtte. Kongeriget Belgien er af den opfattelse, at en uafhængig og helt privatejet virksomheds praksis ifølge Domstolens retspraksis [15] ikke kan tilregnes staten. Heye kan ikke betragtes som et redskab for regionen Vallonien, da det var Heye, der anmodede om lånene. Heyes forpligtelser i henhold til låneaftalernes bestemmelser om anvendelse af lånene er rent kontraktlige forpligtelser og bør derfor ikke med hensyn til deres virkninger sammenlignes med bindende anvisninger, som gives af en stat til offentlige virksomheder, som er under dennes kontrol. Denne forskel fremgår af den kendsgerning, at Heye ikke opfyldte sine forpligtelser i henhold til bestemmelserne om anvendelsen af lånene (hvorved Kongeriget Belgien blev tvunget til at anlægge sag mod Heye). Det bør også erindres, at bestemmelser som disse om anvendelse af lån findes i næsten alle låneaftaler. Endelig er konsekvensen af at anse Verlipack for den egentlige støttemodtager, at det er umuligt for Kongeriget Belgien at tilbagesøge støtten. Logisk set og i henhold til belgisk civilret kan Kongeriget Belgien ikke tilbagesøge midler direkte fra Verlipack, som aldrig er blevet overført til virksomheden. De belgiske myndigheder har heller ingen muligheder for at kræve af den private virksomhed Heye, at den tilbagesøger sin investering fra Verlipack.

66. Denne tredje række af argumenter må også afvises.

15 — Belgien har i denne henseende henvist til den nylige dom af 16.3.2002 i sag C-482/99, Frankrig mod Kommissionen.

67. Ifølge fast retspraksis [16] omfatter begrebet statsstøtte støtte, der er ydet indirekte via private tredjeparter, forudsat at foranstaltningen i henhold til artikel 87, stk. 1, EF i) er finansieret ved hjælp af statsmidler og ii) kan tilregnes staten.

68. Hvad den første betingelse angår har Kongeriget Belgien ikke anfægtet, at SRIW's midler skal betragtes som statsmidler. Jeg er desuden enig med Kommissionen i, at Heye i betragtning af låneaftalernes bestemmelse om anvendelsen af lånene »ikke kunne anvende midlerne til andet end straks [...] at placere dem i Verlipacks fabrikker« (punkt 109 i beslutningen), og at »Heye [...] blot har været anvendt som mellemled« hvad de pågældende midler angår (punkt 111 i beslutningen). Kommissionen har således med rette betragtet Verlipack som den egentlige modtager af de statsmidler, som SRIW bevilgede Heye (punkt 110 og 111 i beslutningen).

69. Med hensyn til den anden betingelse, hvorvidt støtten kan tilregnes staten, går Kongeriget Belgien tilsyneladende ud fra den forudsætning, at virksomheders praksis kun kan tilregnes staten, hvis en ensidig og bindende anvisning fra statens side kan påvises. Imidlertid følger det for det første af den nyligt afsagte dom i sagen Frankrig mod Kommissionen, at det for at fastslå, at støtten kan tilregnes staten, er tilstrækkeligt i det konkrete tilfælde at påvise, at de offentlige myndigheder er impliceret, eller at det er usandsynligt, at de ikke er impliceret [17]. For det andet hvad angår spørgsmålet, om uafhængige private virksomheders praksis kan tilregnes staten, fastslog Domstolen i sagen Tyskland mod Kommissionen, at en skattemæssig foranstaltning, der tilskynder private virksomheder til at investere i bestemte andre virksomheder, kan udgøre statsstøtte til de sidstnævnte. I nærværende sag fik Heye ikke kun et incitament til at indskyde kapital i Verlipack, men blev i kraft af bestemmelserne om anvendelse af lånene retligt forpligtet til at gøre dette [18]. SRIW's foranstaltning til fordel for Verlipack, hvorved den belgiske stat blev »impliceret«, er således langt mere direkte end de tyske myndigheders foranstaltning til fordel for østtyske virksomheder i sagen Tyskland mod Kommissionen. Kongeriget Belgiens argument om, at Heyes forpligtelse »kun« var kontraktlig, og at Heye havde anmodet om lånene, kan derfor ikke godtages.

70. Endvidere er det muligt, at de fleste låneaftaler indeholder bestemmelser om lånets anvendelse, men som Kommissionen helt korrekt har bemærket, henviser bestemmelser i låneaftaler om lånets anvendelse normalt til sikkerhed. F.eks. indeholder et boliglån ofte en bestemmelse om, at midlerne skal investeres i den bolig, der stilles som sikkerhed for lånet. I nærværende sag var formålet med bestemmelserne om lånenes anvendelse ikke at

16 — Jf. navnlig dom af 19.9.2000 i sagen Tyskland mod Kommissionen.

17 — Dom af 16.5.2002 i sagen Frankrig mod Kommissionen, præmis 56.

18 — Vedrørende en anden sag, hvori private virksomheder i en kontrakt forpligtes til at handle til fordel for de egentlige modtagere af en foranstaltning, se mit forslag til afgørelse af 30.4.2002 i sagen GEMO, sag C-126/01, punkt 61-63, dom af 20. november 2003, endnu ikke offentliggjort i Samling af Afgørelser.

sikre dækning for lånene til Heye, men at forpligte Heye til at anvende de midler, som SRIW havde bevilget, til omstruktureringen af Verlipack.

71. Endelig bør det hvad angår problemerne med at tilbagesøge støtten fra Verlipack bemærkes, at Kongeriget Belgien ikke har bestridt beslutningen om at tilbagesøge støtten (artikel 5 i beslutningens konklusion), men kun den konklusion, at der var tale om statsstøtte i henhold til artikel 87, stk. 1, EF. Det står dog klart, at eventuelle vanskeligheder forbundet med kravet om at »ophæve eller ændre« en støtteforanstaltning (se ordlyden af artikel 88, stk. 2, EF) højst kan påvirke lovligheden af et krav om at tilbagesøge støtte, men aldrig lovligheden af en klassificering af foranstaltningen som støtte.

72. Argumentet om, at Verlipack ikke skulle have været betragtet som den egentlige modtager af støtten indeholdt i de to lån, må derfor afvises.

Fjerde argument: Obligationslånet indeholdt ikke statsstøtte

73. Kongeriget Belgien har hævdet, at Kommissionen fejlagtigt har betragtet obligationslånet på 250 mio. BEF som støtte.

74. Kongeriget Belgien har for det første bestridt den sidste sætning i beslutningens punkt 115, hvor Kommissionen omtaler bestemmelsen om eftergivelse af gæld i aftalen om obligationslånet og konstaterer:

»Ingen udlåner ville have accepteret at eftergive 250 mio. BEF for indirekte at finansiere en rekapitalisering af Verlipack, hvis driftsresultater før Heyes indtræden viser koncernens vanskeligheder.«

75. Kongeriget Belgien er af den opfattelse, at denne udtalelse (som henviser til Verlipacks finansielle situation i marts 1997) er en fuldstændig modsigelse af en lignende udtalelse i Kommissionens beslutning af 1998, ifølge hvilken Verlipack i april 1997 havde rimelige udsigter til at kunne blive rentabel. Kommissionen foretog således en klar fejlvurdering og fejlkonklusion, anvendte begrebet statsstøtte fejlagtigt og tilsidesatte retssikkerhedsprincippet.

76. Dette argument må tilbagevises. Da Kommissionen vedtog beslutningen af 1998, havde de belgiske myndigheder ikke underrettet den om eksistensen af de to lån, som SRIW havde bevilget Heye, og heller ikke om det interne notat til SRIW, som er sammenfattet ovenfor. Den kendsgerning, at de belgiske myndigheder undlod at underrette Kommissionen korrekt, var en afgørende faktor for dennes beslutning af

1998. Da de belgiske myndigheder fremsendte oplysningerne, ophævede Kommissionen sin beslutning af 1998 (artikel 1 i den omtvistede beslutnings konklusion) og tog Verlipacks situation i foråret 1997 op til fornyet vurdering på baggrund af de nye oplysninger, den havde fået forelagt. På grundlag af denne revurdering konkluderede Kommissionen helt korrekt, at Verlipacks driftsresultater inden Heyes indtræden viste Verlipacks finansielle vanskeligheder.

77. Kongeriget Belgien har for det andet bestridt Kommissionens konklusion, at det obligationslån på 250 mio. BEF, som SRIW bevilgede Heye, som helhed skal betragtes som statsstøtte.

78. Kongeriget Belgien accepterer, at et lån kan indeholde statsstøtte, hvis det ydes på mere favorable vilkår — navnlig hvad angår renter og den sikkerhed, der kræves som dækning for lånet — end den modtagende virksomhed ville få på markedet. Imidlertid mener Kongeriget Belgien, at støtteelementet i sådanne lån udelukkende afhænger af den modtagende virksomheds finansielle situation. Såfremt modtagervirksomhedens finansielle situation er sund, udgør støtteelementet kun forskellen mellem den rentesats, som virksomheden burde have betalt, og den rentesats, som faktisk er blevet betalt.

79. Kongeriget Belgien har i den henseende anført, at der er fremlagt klare beviser på Heyes fremragende finansielle situation og virksomhedens kreditværdighed, og har henvist til en skrivelse af 9. december 1996, hvori Dresdner Bank udtalte:

»Heyes finansielle situation [...] er helt igennem sund [...]. Vi yder kredit på et tocifret millionbeløb DEM uden sikkerhedsstillelse [...]«

80. Kongeriget har tilføjet, at SRIW's risiko som følge af bestemmelsen om eftergivelse af gæld i aftalen om obligationslånet ikke var så stor, som Kommissionen mener. Selv om nogle af virksomhederne i Verlipack-koncernen gik konkurs, skulle Heye tilbagebetale obligationslånet, da SRIW opsagde kontrakten ved skrivelse af 20. januar 1998 på grundlag af bestemmelsen om øjeblikkelig inddrivelse, inden alle de krav, som skulle være opfyldt, for at bestemmelsen om eftergivelse af gæld trådte i kraft, var opfyldt.

81. Disse argumenter kan ikke godtages. Det afgørende element er her bestemmelsen om eftergivelse af gæld. I henhold til den bestemmelse behøvede Heye ikke længere tilbagebetale de beløb, som selskabet skyldte SRIW, hvis Verlipack blev erklæret konkurs. Derfor afhang risikoen forbundet med obligationslånet ikke så meget af Heyes finansielle situation som af Verlipacks finansielle situation. Det fremgår af det interne notat, som er sammenfattet

ovenfor, at Verlipacks finansielle situation var dårlig, da SRIW bevilgede obligationslånet til Heye, hvilket SRIW var helt klar over. Kommissionen havde derfor belæg for at fastslå, at der i kraft af bestemmelsen om eftergivelse af gæld og Verlipacks dårlige finansielle situation var en anselig risiko for, at Heye ikke ville tilbagebetale obligationslånet, og at ingen långiver under normale omstændigheder ville have løbet en sådan risiko. Da det endvidere ikke var usandsynligt, at Verlipack ville gå konkurs, havde Kommissionen også belæg for at betragte obligationslånet som helhed som statsstøtte.

82. For så vidt angår Kongeriget Belgiens yderligere argument om, at Kommissionen overvurderede betydningen af bestemmelsen om eftergivelse af gæld, må det for det første erindres, at Heye ikke er enig med SRIW i, at kontrakten var retsgyldigt ophævet, inden bestemmelsen om eftergivelse af gæld kunne have retsvirkninger, og at SRIW's sagsanlæg mod Heye ved de belgiske og tyske domstole ikke er afsluttet. Selv om ovennævnte nationale domstole skulle fastslå, at Heye skal tilbagebetale obligationslånet i kraft af bestemmelsen om omgående tilbagebetaling, kunne Kommissionen for det andet med rette hævde, at der på tidspunktet for de faktiske omstændigheder var en stor risiko for, at Heye aldrig ville blive nødsaget til at betale lånet tilbage.

83. Argumentet om, at obligationslånet på 250 mio. BEF slet ikke indeholder statsstøtte eller i det mindste ikke bør betragtes som statsstøtte i sin helhed, må derfor tilbagevises.

Femte argument: Det andet lån indeholdt ikke statsstøtte

84. Kongeriget Belgien har bestridt Kommissionens anvendelse i den omtvistede beslutnings punkt 117 af standardreferencesatsen i Belgien på 7,21% som normal markedsrente, som Kommissionen tog udgangspunkt i under sin vurdering af støtteelement i det andet lån.

85. Kongeriget Belgien har for det første gjort gældende, at Kommissionen tilsidesatte sin begrundelsespligt ved at anvende standardreferencesatsen på 7,21% uden at drøfte flere stærke argumenter mod anvendelsen af denne rente, som Kongeriget Belgien fremlagde under den procedure, der mundede ud i den omtvistede beslutning.

86. For det andet er det Kongeriget Belgiens opfattelse, at Kommissionen har tilsidesat artikel 87 EF ved helt ubetinget at anvende kriteriet vedrørende standard-

referencesatsen på 7,21% og udelukke alle andre faktiske elementer i stedet for at vurdere lånet mere realistisk i overensstemmelse med den normale markedsinvestortest [19].

87. For det tredje var det andet lån faktisk i overensstemmelse med det markedsøkonomiske investorprincip. Den rente, der var fastsat i låneaftalen, lå tæt op ad begge de rentesatser, som på det pågældende tidspunkt blev anvendt af to private belgiske banker. Endvidere viser den kendsgerning, at Dresdner Bank ydede Heye »kredit på et tocifret millionbeløb DEM uden sikkerhedsstillelse«, at SRIW handlede som en normal privat investor ved at undlade at kræve sikkerhed.

88. Disse argumenter må afvises.

89. Hvad angår Kongeriget Belgiens tredje argument, som jeg vil behandle først, sammenlignede Kommissionen i punkt 117 i den omtvistede beslutning de normale betingelser, der gælder på markedet, med de betingelser, der var knyttet til det pågældende lån.

90. Herved henviste den først til standardreferencesatsen på 7,21%, som gjaldt i Belgien, da lånene blev bevilget. Det skal i denne forbindelse bemærkes, at Kommissionen regelmæssigt offentliggør referencesatser, som anvendes til beregning af det støtteelement, som er en følge af rentegodtgørelsesordningen for lån. Disse satser forudsættes at afspejle det gennemsnitlige niveau for rentesatser i de forskellige medlemsstater på mellemlangsigtede og langsigtede lån (fem til ti år) mod normal sikkerhed. Den metode, der blev anvendt til at beregne referencesatsen, da de pågældende lån blev bevilget den 28. marts 1997, var metoden beskrevet i Kommissionens meddelelse af 10. august 1996 [20]. Denne metode var baseret på afkastsatsen for statsobligationer på det sekundære marked multipliceret med en bestemt præmie for hver enkelt medlemsstat og resulterede for Kongeriget Belgiens vedkommende i marts 1997 i en standardreferencesats på 7,21%.

91. Ganske vist afskaffede Kommissionen i august 1997 på grundlag af en undersøgelse udført på Kommissionens vegne af KPMG sin hidtidige metode til at fastsætte referencesatsen og begyndte i stedet at anvende en metode, der var baseret på en femårig interbankrente (swap) forhøjet med en præmie. Og ganske vist ville anvendelsen af den nye metode have resulteret i en referencesats på under 7,21%. Men den nye metode blev først taget i anvendelse fra og med den 1. august 1997 [21]. I den omtvistede beslutning henviste Kommissionen derfor

19 — Belgien har henvist til dom af 29.10.1996, forenede sager C-329/93, C-62/95 og C-63/95, Tyskland m.fl. mod Kommissionen, Sml. I, s. 5151, præmis 36.

20 — EFT 1996 C 232, s. 10.

21 — Kommissionens meddelelse om metoden for fastsættelse af referencesatsen og kalkulationsrenten, EFT 1997 C 273, s. 3.

helt korrekt til den standardreferencesats, som var gældende i marts 1997, da et lån i henhold til det markedsøkonomiske investorprincip skal vurderes ud fra långivers synsvinkel på det tidspunkt, hvor lånet godkendes, og da alle lån, som er bevilget i det samme tidsrum, i henhold til princippet om ligebehandling skal vurderes ud fra de samme kriterier.

92. Standardreferencesatsen på 7,21% var imidlertid ikke det eneste element, som Kommissionen tog i betragtning i sammenligningen mellem de normale vilkår på markedet og de vilkår, der var knyttet til lånet. I henhold til den omtvistede beslutnings punkt 117 tog Kommissionen også højde for lånets løbetid på ti år, henstandsperioden på tre år, den variable rentegodtgørelse og den kendsgerning, at Heye ikke skulle stille sikkerhed for lånet fra SRIW.

93. Alle disse elementer er klart relevante for afgørelsen af, om lånet indeholdt statsstøtte. Lånets relativt lange løbetid ville under normale markedsforhold skulle kompenseres for med en højere rente. Den treårige henstandsperiode og den variable rentegodtgørelse er gunstige vilkår, som Heye ville have svært ved at få hos en privat långiver. Den mest usædvanlige omstændighed ved lånet er måske den kendsgerning, at SRIW ikke krævede sikkerhed.

94. Hvad det sidste punkt angår er den kendsgerning, at Dresdner Bank bevilgede Heye »kredit på et tocifret beløb DEM uden sikkerhedsstillelse«, ikke af direkte relevans. I henhold til den skrivelse, som Kongeriget Belgien har henvist til, var Dresdner Bank Heyes »vigtigste bankforbindelse«, Dresdner Bank havde opretholdt gode forretningsforbindelser med Heye »i årtier«, og en betydelig omsætning var gået igennem Dresdner Bank. Dresdner Bank havde således et helt særligt forhold til Heye, som ikke kan anvendes som gyldigt referencepunkt for forbindelserne mellem andre »normale« private finansielle institutioner og Heye. I den henseende tvivler Kommissionen helt korrekt på, at en »almindelig« privat finansiel institution ville have bevilget et lån på 250 mio. BEF helt uden sikkerhed.

95. Eftersom Kommissionen ikke kun tog rentesatsen i betragtning, men også andre omstændigheder omkring det andet lån, må Kongeriget Belgiens argumenter om, at der skulle gælde lignende rentesatser for lån ydet af to private banker, også tilbagevises. Jeg mener, at Kommissionen i henhold til det markedsøkonomiske investorprincip er fuldt ud berettiget til at betragte endog et lån med en helt »normal« rente som statsstøtte, hvis dette lån er kendetegnet af andre usædvanlige omstændigheder som f.eks. ingen sikkerhedsstillelse.

96. På baggrund af ovenstående mener jeg, at Kommissionen anvendte det markeds-

økonomiske investorprincip korrekt ved at tage alle de relevante omstændigheder ved låneaftalen i betragtning. Der er derfor ingen grund til at formode, at Kommissionen begik en fejl ved at konkludere, at lånet indeholdt et støtteelement på brutto 2,85%.

97. I lyset af disse overvejelser kan Kongeriget Belgiens første og andet argument behandles mere kortfattet. Kongeriget Belgiens andet argument om, at Kommissionen udelukkende henholdt sig til kriteriet vedrørende standardreferencesatsen, må tilbagevises, da Kommissionen, som jeg netop har påpeget, også tog de andre omstændigheder ved lånet i betragtning. Kongeriget Belgiens første argument om, at Kommissionen ikke overholdt sin begrundelsespligt, må også tilbagevises, da Kommissionen gjorde klart rede for, hvorfor den var nødt til at anvende referencesatsen på 7,21% som udgangspunkt for sin analyse og ikke kunne anvende en referencesats, der var udregnet på grundlag af en metode, som endnu ikke var anvendelig.

98. Argumentet om, at det andet lån ikke indeholdt statsstøtte, må således forkastes.

99. Alle fem argumenter, der har til formål at bestride klassifikationen af de to lån, som SRIW ydede Heye, som statsstøtte, må følgelig forkastes.

Første anbringende, tredje led: Regionen Valloniens kapitalindskud i Verlipack udgjorde ikke statsstøtte

100. Kongeriget Belgien har for det første gjort gældende, at Kommissionen anvendte begrebet statsstøtte fejlagtigt ved at betragte de to lån, som SRIW ydede Heye, og regionen Valloniens kapitalindskud i Verlipack som en samlet støttepakke.

101. Jeg har i det ovenstående behandlet og forkastet dette anbringende [22].

102. Kongeriget Belgien har for det andet gjort gældende, at Kommissionen begik en åbenlys fejlvurdering i sin analyse af karakteren af de forskellige foranstaltninger foretaget af regionen Vallonien, SRIW og Heye.

103. Under dette punkt har Kongeriget Belgien ikke behandlet kendetegnene ved regionen Valloniens kapitalindskud på 350 mio. BEF, men i det store og hele gentaget de argumenter, som er resumeret i det ovenstående [23], vedrørende forskellene mellem de to lån, der blev ydet Heye, og

22 — Se punkt 31-44.
23 — Se punkt 60.

Heyes kapitalindskud i Verlipack. Af de ovenfor anførte årsager[24] må disse argumenter forkastes.

104. Kongeriget Belgien har for det tredje gjort gældende, at Kommissionen anlagde et åbenbart urigtigt skøn i sin analyse af den private investor Heyes samtidige og faktiske deltagelse. Det må påpeges, at en udvidelse af offentlige myndigheders kapitalinteresser i en virksomhed ifølge afsnit 3.2, (iii), i retningslinjerne for offentlige myndigheders erhvervelse af kapitalinteresser i virksomheder ikke udgør statsstøtte, når der »samtidig med« kapitalindskuddet indskydes kapital af en privat aktionær, og sidstnævntes kapitalinteresser har »reel økonomisk betydning«. Kongeriget Belgien har hævdet, at Heyes kapitalindskud i Verlipack var et ægte kapitalindskud med reel økonomisk betydning foretaget af en troværdig privat investor og foretaget samtidig med regionen Valloniens investering.

105. Hvad dette angår har Kongeriget Belgien, også her ud fra stort set de samme argumenter[25], bestridt den konklusion, i) at de midler, som SRIW bevilgede Heye, på grund af bestemmelsen om anvendelsen af lånene blot gik gennem Heye til Verlipack, og ii) at Heye på grund af bestemmelsen om eftergivelse af gæld ikke var tvunget til at bære hele risikoen for sin investering.

106. Af de ovenfor anførte årsager[26] må disse argumenter forkastes.

107. Kongeriget Belgiens første anbringende om, at de to lån og kapitalindskuddet ikke udgjorde statsstøtte i henhold til artikel 87, stk. 1, EF må derfor forkastes.

Andet anbringende, tilsidesættelse af begrundelsespligten

108. Kongeriget Belgien har gjort gældende, at Kommissionen i hovedsagelig fire henseender har tilsidesat begrundelsespligten fastsat i artikel 253 EF.

109. Kongeriget Belgien har for det første hævdet, at der i den omtvistede beslutnings konklusion udelukkende henvises til »Ver-

24 — Se punkt 62, 63 og 64.
25 — Se punkt 60 og 65.
26 — Se punkt 62, 63, 64 og 68.

lipack«, uden at det angives præcist, hvilket af selskaberne i koncernen der omtales. Det er derfor umuligt at gennemføre den omtvistede beslutnings artikel 5, der omhandler tilbagesøgning af støtten.

110. Efter min opfattelse fremgår det imidlertid tydeligt både af brevvekslingen under den administrative procedure, der førte frem til den omtvistede beslutning (hvor begge parter henviste til »Verlipack« uden at skelne mellem selskaberne), og af selve den omtvistede beslutning, at støtten skulle tilbagesøges fra Verlipack-virksomhedskoncernen bestående af de to holdingselskaber Verlipack I og II og deres datterselskaber.

111. Såfremt Kongeriget Belgien er alvorligt i tvivl på dette punkt, kan det i øvrigt som enhver medlemsstat, der ved gennemførelsen af et tilbagesøgningspåbud møder uforudsete vanskeligheder, forelægge disse for Kommissionen til vurdering. I så fald skal Kommissionen og medlemsstaten i henhold til den regel, der pålægger medlemsstaterne og Fællesskabets institutioner en gensidig pligt til loyalt samarbejde, jf. artikel 10 EF, efter bedste evne samarbejde med henblik på at overvinde vanskelighederne [27].

112. Det første argument om den påståede usikkerhed med hensyn til, hvem beslutningen er henvendt til, må derfor forkastes.

27 — Dom af 21.3.1990, sag C-303/99, Italien mod Kommissionen, Sml. I, s. 1433, præmis 58.

113. Kongeriget Belgien har for det andet gjort gældende, at den omtvistede beslutnings konklusion indeholder en selvmodsigelse, idet det fastslås, at »statsstøtte [n] [...] på [...] 250 mio. BEF indeholder et støtteelement på [...] 7,125 mio. BEF [...]«.

114. Jeg er enig i, at der er en skrivefejl i dette afsnit, men fejlen forvirrer ikke læsningen af den omtvistede beslutning. Det fremgår klart af både den logiske opbygning af beslutningens konklusion og af den ligeledes utvetydige tekst i beslutningen, at artikel 4 i konklusionen omhandler det andet lån på 250 mio. BEF, som indeholder et støtteelement på 7,125 mio. BEF. Kommissionen har derfor ikke tilsidesat begrundelsespligten ved at begå den pågældende skrivefejl.

115. Det andet argument vedrørende selvmodsigelsen i artikel 4 i beslutningens konklusion må derfor forkastes.

116. Kongeriget Belgien har for det tredje anført, at den omtvistede beslutning udgør en nøjagtig kopi af den holdning, som Kommissionen gav udtryk for i sin beslutning af 19. maj 1999 om at indlede proceduren i henhold til artikel 88, stk. 2, EF. Kommissionen har således tilsyneladende

ikke taget Kongeriget Belgiens og de andre interesserede parters indlæg i sagen i betragtning og herved tilsidesat begrundelsespligten.

117. Jeg mener ikke, det er korrekt, at den omtvistede beslutning er en nøjagtig kopi af beslutningen om at indlede proceduren. Kommissionen har desuden i punkt 36-97 detaljeret og objektivt sammenfattet alle de argumenter, der er fremlagt af Kongeriget Belgien og de andre interesserede parter. Endelig er mange af udsagnene i beslutningens punkt 98-140, som indeholder Kommissionens vurdering af støtten, tydeligvis formuleret som svar på de argumenter, som Kongeriget Belgien og andre interesserede parter er fremkommet med under den procedure, der førte frem til den omtvistede beslutning.

118. Det tredje argument må derfor forkastes.

119. Kongeriget Belgien har for det fjerde gjort gældende, at Kommissionen i den omtvistede beslutning har undladt at gøre rede for, hvorfor den pågældende støtte »fordrejer eller truer med at fordreje konkurrencevilkårene« i henhold til artikel 87, stk. 1, EF.

120. Kongeriget Belgien har først rejst dette spørgsmål i replikken, men har anført, at der ikke er noget til hinder for, at spørgsmålet tages op. Efter Kongeriget Belgiens opfattelse angår en tilsidesættelse af begrundelsespligten grundlæggende retsprincipper, som kan tages op på et hvilket som helst tidspunkt af en af parterne eller af Domstolen [28].

121. Jeg finder det i nærværende sag ikke nødvendigt at tage stilling til, om Domstolen kan eller skal tage den påståede tilsidesættelse af begrundelsespligten op ex officio [29], da Kommissionen tydeligvis har overholdt sin begrundelsespligt.

122. For så vidt angår de to betingelser vedrørende påvirkning af samhandelen og fordrejning af konkurrencevilkårene i artikel 87, stk. 1, EF følger det af fast retspraksis, i) at det kan fremgå af selve de omstændigheder, hvorunder støtten ydes, at den kan påvirke samhandelen mellem medlemsstaterne og fordreje eller true med at fordreje konkurrencevilkårene, og ii) at Kommissionen skal angive disse omstændigheder for at have overholdt begrundelsespligten [30].

28 — Kongeriget Belgien har henvist til dom af 20.2.1997 i sag C-166/95 P, Kommissionen mod Daffix, Sml. I, s. 983, præmis 24.

29 — Se vedrørende det generelle spørgsmål om, hvilke spørgsmål Domstolen kan eller skal tage op ex officio, mit forslag til afgørelse i Salzgitter-sagen (dom af 13.7.2000, sag C-210/98, Sml. I, s. 5843).

30 — Jf. dom af 29.10.1996 i sagen Tyskland m.fl. mod Kommissionen, præmis 52.

123. Kommissionen opfyldte denne forpligtelse i punkt 130 i den omtvistede beslutning, hvor den fastslog følgende:

»Verlipack drev virksomhed på markedet for emballageglas med en markedsandel på 20% i Kongeriget Belgien og 2% i Den Europæiske Union. Emballageglasindustrien indtager med en markedsandel på 13% tredjepladsen i emballagesektoren efter plastic, der udgør 35%, og papir, der udgør 32%. 1996, 1997 og 1998, dvs. den periode, da Kongeriget Belgien ydede støtte til Verlipack, var præget af faldende priser, der ifølge Heye og den almindelige opfattelse i sektoren ikke kunne forudses i 1997. Den ugunstige og hurtige prisudvikling på markedet for emballageglas fortsatte på grund af konkurrence fra andre emballageprodukter (PET, pap og metaldåser) samt sammenbruddet på det russiske marked. I den konjunktursituation betød investeringen i Verlipack en forøgelse af selskabets produktion. Enhver støtte til virksomheden risikerede således at påvirke Verlipacks stilling på markedet i forhold til konkurrenterne i Den Europæiske Union.«

124. Kongeriget Belgiens fjerde argument om, at Kommissionen angiveligt undlod at forklare, hvorfor støtten påvirkede samhandelen mellem medlemsstaterne og fordrejede konkurrencevilkårene, må derfor også forkastes.

Forslag til afgørelse

125. Jeg foreslår således Domstolen, at

1) frifinde Kommissionen

2) pålægge Kongeriget Belgien at betale sagens omkostninger.